

УДК 343.985: 343.353: 351.74
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2025.26>

Є. В. Шаповаленко

orcid.org/0000-0001-7973-686X

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки
Національної академії внутрішніх справ*

А. А. Оніщук

orcid.org/0009-0000-4575-3100

*аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки
Національної академії внутрішніх справ*

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Забезпечення законності та доброчесності у діяльності працівників Національної поліції України є ключовим чинником довіри суспільства до правоохоронної системи. Однак сучасна практика засвідчує, що окремі службові особи поліції вчиняють кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, зокрема пов'язані з привласненням, розтратою майна або заволодінням ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України). Такі кримінальні протиправні діяння становлять підвищену суспільну небезпеку, адже посягають не лише на державну та комунальну власність, а й підривають авторитет поліції, провокують зростання корупції та ускладнюють виконання завдань сектору безпеки й оборони держави.

Особливої актуальності дана проблема набуває в умовах воєнного стану та збройного конфлікту, коли посадові особи поліції мають розширені повноваження, діють у режимі спрощених процедур використання матеріальних ресурсів та приймають рішення в умовах дефіциту часу, що створює додаткові ризики незаконного заволодіння майном, призначеним для забезпечення оборонних потреб, гуманітарної допомоги, транспортних засобів, пального чи бюджетних коштів.

Вирішення цієї проблеми потребує системного наукового аналізу оперативно-розшукової характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних зі службовими розкраданнями у середовищі працівників Національної поліції. З огляду на це, дослідження носить не лише наукове, а й прикладне значення, оскільки його результати можуть бути використані для вдосконалення тактики оперативно-розшукової діяльності Державного бюро розслідувань, підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії, посилення превентивних заходів та вироблення нових підходів до протидії злочинам, які підривають інституційну спроможність Національної поліції України.

Оперативно-розшуковим аспектам протидії злочинним проявам у діяльності правоохоронних органів присвячені праці С. С. Базіра, О. В. Бежа, В. Є. Боднара, В. І. Василичука, М. Л. Грібова, І. А. Іванчика, Ю. О. Крошка, С. О. Павленка, Г. В. Прокоповича, А. С. Родигіна, В. М. Святочена, О. С. Тарасенка, В. П. Тодорова, О. О. Шаповалова, О. В. Юрченка та ін. Однак ґрунтовного дослідження саме оперативно-розшукової характеристики привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, учинених посадовими особами Національної поліції України, досі не здійснено. Більшість наукових робіт зосереджуються на загально-кримінологічних засадах запобігання корупції, правових проблемах визначення складів злочинів чи особливостях документування окремих видів протиправної діяльності.

Вчинення кримінальних правопорушень, у тому числі привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, завдає шкоди інтересам служби, підриває авторитет держави, сприяє зростанню правового нігілізму та зневірі населення у справедливість і верховенство права. В умовах воєнного стану та збройного конфлікту ризики вчинення таких кримінальних правопорушень істотно зростають, що обумовлюється збільшенням обсягів ресурсів, які перебувають у розпорядженні поліції, розширенням її повноважень, спрощенням окремих процедур і підвищеною складністю контролю. У таких умовах виникає об'єктивна потреба в удосконаленні наукових підходів, нормативно-правових механізмів і організаційних структур протидії цим діянням [1].

Як стверджує В. В. Бардачов, сучасна суспільно-політична ситуація, а також трансформаційні процеси у сфері державного управління безпеки, вимагають від працівників поліції не лише профе-

сійної обізнаності, але й здатності до постійного самовдосконалення, адаптивності, проактивної поведінки та вміння ефективно функціонувати в умовах стресу та високого ризику [2, с. 216].

Необхідно зазначити, що кримінальні правопорушення вчинені посадовими особами Національної поліції носять складний механізм реалізації. Основна складність пов'язана із «розтягнутістю» дій та наслідків, тобто причинно-наслідкового зв'язку. Усі кримінальні протиправні діяння заздалегідь плануються і складають певний ланцюг взаємопов'язаних дій, що дає можливість визначити певну систему дій злочинців і обумовлює, в свою чергу, необхідність створення оперативно-розшукових методик виявлення та документування. Варто наголосити, що з появою теорії ОРД її основна мета полягала у розробці нових знань у сфері протидії різним видам злочинності за допомогою оперативно-розшукових методів, форм та засобів. Це сприяло виникненню різноманітних термінів, понять і категорій, які в подальшому вимагають особливого підходу під час їх вивчення. Одним із таких є «оперативно-розшукова характеристика кримінальних правопорушень», з моменту появи якої, у літературі приділено достатньо уваги [3; 4].

На думку С. І. Ніколаюка та К. А. Цуркана, оперативно-розшукова характеристика злочинів повинна виконувати наступні функції: бути основою тактичних рекомендацій щодо виявлення та документування злочинів; її формування повинно здійснюватися на підставі положень про закономірності дослідження механізму злочинної діяльності; рекомендації, що створюються на підставі оперативно-розшукової характеристики, повинні відноситися не тільки до діяльності оперативних підрозділів щодо оперативного супроводження досудового розслідування, але й до етапу виявлення злочинів та документування злочинів, що готуються; в її основі повинні знаходитися кореляційні зв'язки між ознаками елементів механізму злочинної діяльності; структура оперативно-розшукової характеристики повинна знаходитися в ізоморфному стані до структури злочинної діяльності та містити рекомендації щодо оперативного прогнозування та моделювання [5, с. 134].

Виходячи з таких типових ознак, на нашу думку, оперативно-розшукова характеристика привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, що вчиняється посадовими особами Національної поліції – це інформаційно-пізнавальна модель, яка містить дані про оперативно значущі елементи корупційно-майнового кримінального протиправного діяння вчиненого особою наділеною державно-владними повноваженнями до виконання службових обов'язків, що здебіль-

шого впливають на виявлення та документування (початковий етап оперативно-розшукового забезпечення протидії кримінальним правопорушенням) й виконання завдань кримінального провадження передбачених (наступний етап).

До елементів оперативно-розшукової характеристики віднесено: I) встановлення факту привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (розкрадання) та кваліфікація дій за частинами статті КК України (предмет злочинного посягання та особливості кримінального прояву); II) особа, яка становить оперативний інтерес (особисті дані, можливість та мета їх дій, специфічні ознаки) – поліцейський, державний службовець та інші працівники Національної поліції, має спеціальне звання, займає посаду та виконує покладені на неї обов'язки спрямовані на забезпечення охорони прав і свобод людини, протидію злочинності, підтримку громадського порядку та безпеки; III) фактори, що впливають на оперативно-значиму поведінку (об'єктивні та суб'єктивні); IV) оперативно-значима поведінка (способи підготовки, вчинення та приховування). Розглянемо детальніше.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, учинені в умовах воєнного стану, є тяжким злочином [6]. У ст. 191 КК України передбачено три самостійні форми розкрадання:

1. Привласнення – незаконне безоплатне утримання майна, ввіреного суб'єкту кримінального правопорушення, або майна, яке перебуває в його віданні на законній підставі. Привласнення полягає у протиправному і безоплатному вилученні (утриманні, неповерненні) суб'єктом кримінального правопорушення чужого майна, яке знаходилось у його правомірному володінні, з наміром у подальшому обернути його на свою користь. У результаті привласнення чужого майна особа починає незаконно володіти і користуватись вилученим майном, поліпшуючи безпосередньо за рахунок викраденого своє матеріальне становище. Під майном, яке перебуває у віданні особи можливо розуміти майно, передане власником чи уповноваженим ним суб'єктом на умовах наділення особи певним обсягом прав володіння, користування та розпорядження цим майном, що забезпечує можливість оперативного управління ним для досягнення певної мети, визначеної власником або без такої, але на визначених договором чи законодавством умовах.

2. Розтрата – незаконне безоплатне відчуження, використання та витрачення майна, що було ввірене суб'єкту кримінального правопорушення або перебувало в його віданні. Розтрата передбачає незаконне і безоплатне обернення особою чужого майна, яке їй ввірене чи перебувало

в її віданні, на користь третіх осіб. У результаті розтрати винний поліпшує своє майнове становище шляхом реалізації незаконно вилученого майна, позбавлення інших осіб за рахунок витрачання такого майна певних матеріальних витрат, збільшення їх доходів.

3. Заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем – передбачає використання особою організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарчих функцій у супереч інтересам служби для незаконного безоплатного обертання чужого майна на свою користь або на користь третіх осіб [7].

Службові розкрадання є протиправною діяльністю, яка має складний характер. Розкрадання пов'язані із учиненням інших кримінальних правопорушень, як: службове підроблення; підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів; службова недбалість; зловживання службовим становищем, ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, незаконне збагачення, підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми, пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі та ін. [8, с. 5]. Такі протиправні діяння носять корупційний характер.

У той же час, предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, є лише таке чуже майно, яке було ввірене винній особі чи перебувало в її законному віданні, тобто те, що знаходилося в неї на законних підставах і стосовно якого вона здійснювала повноваження щодо розпорядження, управління, доставки, використання, зберігання тощо [6]. Таким чином, вчиняючи кримінальне правопорушення за ст. 191 КК України, винна особа використовує наявні в неї правомочності (повноваження) щодо зазначеного предмета. Саме ця ознака відрізняє аналізоване кримінальне правопорушення від інших посягань на власність (зокрема, крадіжки), під час вчинення яких винний зовсім не причетний до майна або має лише доступ до нього за характером роботи чи йому доручено охороняти це майно, або воно передане йому для використання у процесі виробництва [9, с. 444].

Відносно особи-поліцейського, яка вчиняє корупційні кримінальні правопорушення, то варто наголосити, що працівники Національної поліції, які вчинили кримінальні правопорушення є спеціальними суб'єктами як службові особи і, водночас, як представники правоохоронних органів. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України – це центральний орган виконавчої

влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. У складі поліції функціонують: кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування; поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення [10].

Аналіз матеріалів кримінальних проваджень 2020–2025 років щодо привласнення, розтрати або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем посадовими особами органів Національної поліції України засвідчує домінування у віковій структурі правопорушників середніх вікових груп: 32% становлять особи віком 35–45 років, 28% – до 35 років, 19% – 25–30 років, тоді як частка старших за 40 років складає 11%; у сукупності працівники до 40 років складають понад 60% засуджених, що свідчить про підвищену криміногенну активність середніх ланок персоналу поліції; результати опитування колишніх засуджених працівників органів поліції підтверджують ці тенденції: найбільша частка (34%) припадає на вік 35–40 років, з яких 81% – представники начальницького складу, тоді як серед працівників середнього начальницького складу переважають особи віком 28–35 років (60%), що зумовлено вимогами до кар'єрного зростання, спеціальної освіти та управлінського досвіду; виявлена тенденція до «омолодження» суб'єктів кримінальних правопорушень, зокрема в умовах воєнного стану та збройного конфлікту, є наслідком реформування правоохоронної системи, кадрового оновлення, зниження вікового та досвідового порогу для призначення на керівні посади і має враховуватися при формуванні оперативно-розшукової характеристики типового правопорушника у вказаній сфері [11, с. 37].

Аналіз стажу служби в органах поліції серед осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, показав: 31% мали стаж від десяти до п'ятнадцяти років; 20% – від п'яти до десяти років; по 16% – менше п'яти років; 14% – від трьох років. Отже, майже 68% осіб вчинили кримінальне правопорушення від 10 до 15 років служби, що свідчить про критичну важливість професійної соціалізації працівника поліції.

Залежно від якісного складу учасників, злочинні групи за участю працівників поліції класифікуються на:

– прості – внутрішньополіцейські (складаються лише з поліцейських одного або різних підрозділів);

– складні – змішані (із залученням фізичних осіб або посадовців інших органів влади) [12].

Характеристика факторів, що впливають на оперативно-значиму поведінку. Реформування правоохоронних органів України, у тому числі

Національної поліції, супроводжується системними проблемами, що ускладнюють формування ефективного правопорядку та створюють сприятливі умови для вчинення привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем посадовими особами. Незавершеність створення оновленої нормативно-правової бази функціонування інституцій внутрішніх справ, загальносистемна криза законності, зниження керованості соціально-політичними процесами та в окремих випадках втрата дієвого державного контролю за криміногенною ситуацією призводять до зростання ризиків службових розкрадань. Негативний вплив чинять і кадровий дефіцит, надмірне навантаження, зниження рівня довіри з боку населення, що особливо відчутно в умовах воєнного стану та збройного конфлікту. Деформація інституційної структури управління, суперечності між задекларованими цілями реформ та реальними практиками правоохоронної діяльності, збереження елементів адміністративно-силової культури сприяють виникненню зловживань, професійної демотивації та формуванню стійких корупційних практик. Привласнення, розтрата та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, вчинювані працівниками Національної поліції, мають багатофакторну природу, що зумовлюється комплексом соціальних, організаційно-правових, психологічних та інституційних чинників і вимагає від оперативних підрозділів ДБР розроблення комплексних заходів документування та запобігання цим правопорушенням.

Важливим елементом оперативно-розшукової характеристики є варіанти оперативно-значимої поведінки – спосіб учинення кримінального правопорушення. Дослідження основних способів (типових схем, технологій) потребує з'ясування питання про поняття та структуру способу. Кожне кримінальне правопорушення характеризується унікальним, властивим лише йому, комплексом дій, які відображають механізм протиправного діяння. Саме тому вивчення способу вчинення набуває принципового значення, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 91 КПК України віднесений законодавцем до переліку обставин, які підлягають доказуванню. Аналіз цього елементу дозволяє краще зрозуміти природу злочинного діяння, виявити закономірності поведінки злочинця, спрогнозувати можливі дії співучасників, а також оптимізувати процес досудового розслідування [13].

Особливої ваги набуває вивчення способів підготовки, вчинення та приховування кримінальних правопорушень, дослідження яких дає змогу своєчасно ідентифікувати ознаки правопорушення, розробити дієві тактичні прийоми його виявлення, створити передумови опера-

тивно-розшукового перекриття. Як справедливо зазначає І. В. Гора, вивчення способу вчинення кримінального правопорушення містить важливу інформацію про виконавця, застосовані засоби, порядок дій, що має вирішальне значення для виявлення кримінального протиправного діяння та формування відповідної тактики розслідування [14, с. 38].

До найбільш поширених способів відносяться:

Постачання товарів, що не відповідають технічним вимогам договору або тендерної документації, з метою заниження фактичних витрат та привласнення різниці у вартості (ч. 4 ст. 191 КК України). Закупівля продукції з гіршими характеристиками, підміна брендів/класів, поставка вживаного/ремонтваного як нового, недопоставка. Розбіжності між тендерними закупівлями і фактичними параметрами; сертифікати відповідності сумнівного походження; невідповідність маркування/серійних номерів; акти невідповідності, службові записки складів; листування з постачальником про «еквіваленти».

Формування тендерної документації під конкретного учасника за неправомірну вигоду, що створює штучну перевагу та порушує принципи ст. 5 Закону України «Про публічні закупівлі». Включення дискримінаційних вимог (унікальні параметри, «ексклюзивні» сертифікати), підготовка тендерної документації у координації з бенефіціаром за неправомірну вигоду. Нетипові умови, що співпадають із прайс-листом/каталогом одного виробника; швидкі правки тендерної документації після приватних контактів; метадані файлів; збіг ІР/акаунтів при поданні запитань/скарг.

Дроблення предмета закупівлі для уникнення відкритих торгів, коли товари чи послуги з однаковим кодом класифікатора закуповуються окремими лотами всупереч ч. 7 ст. 4 Закону України «Про публічні закупівлі». Розбиття однорідних товарів/послуг з одним кодом на низку «малих» контрактів поза відкритими торгами; використання різних балансоутримувачів/підрозділів як «замовників». Серія договорів у близькі дати, однаковий предмет/код, повторювані контрагенти; «дзеркальні» специфікації; штучна терміновість.

Попередня стовідсоткова оплата товарів до їх фактичного постачання, що створює умови для незаконного заволодіння бюджетними коштами та є поширеним інструментом розтрата (ст. 191 КК України). Казначейське перерахування повної суми авансом без належних гарантій із наступним зривом поставки/частковою поставкою/поставкою «сміттєвого» товару. Відсутність банківських/страхових гарантій; нетипові/термінові додаткові угоди; затягування строків; швидке виведення коштів контрагентом; взаємопов'язаність постачальника з посадовцями.

Підроблення документів про приймання виконаних робіт або постачання товарів (акти приймання-передачі, накладні, сертифікати), з метою легалізації незаконного отримання коштів (ст. 366 КК України). Оформлення актів КБ-2в, накладних, сертифікатів якості при фактичній відсутності/частковості виконання; завищення обсягів/цін; підміна дат. Невідповідність первинних документів; різні шрифти/метадані; відсутність фактичної наявності на складах; свідчення працівників складу/інженерів ТЗ; GPS/фотофіксація відсутності робіт.

Змова учасників торгів із використанням технічних пропозицій, коли один або декілька учасників подають свідомо неконкурентоспроможні пропозиції, забезпечуючи перемогу заздалегідь визначеного суб'єкта. «Підсадні» учасники подають формально неконкурентні/неповні пропозиції для створення видимості конкуренції й легалізації перемоги «свого» постачальника. Пов'язаність учасників (спільні бенефіціари, ІР, контактні дані, шаблонні помилки); синхронність дій; зняття пропозицій у ключові моменти.

Змова щодо демпінгування ціни з подальшим переглядом договірної вартості після укладення договору, що порушує принципи добросовісної конкуренції. Агресивне зниження ціни для перемоги з подальшими додатковими угодами (зміна специфікації, продовження строків, індексація) та фактичним «доброром» суми. Серія додаткових угод без ринтових підстав; зменшення обсягів при незмінній загальній сумі; однотипні практики у різних закупівлях того ж учасника.

Таким чином, ефективна протидія цьому виду кримінальних правопорушень потребує комплексного підходу, що включає: системне аналітичне вивчення схем і способів вчинення та приховування злочинів; посилення діяльності оперативних підрозділів ДБР; підвищення рівня професійної та етичної підготовки кадрів; впровадження сучасних інструментів ризик-аналізу. Лише поєднання оперативно-розшукових, профілактичних і нормативно-правових заходів може забезпечити зниження рівня зловживань та підвищення довіри суспільства до Національної поліції.

Встановлено, що найбільш суттєве значення для виявлення та документування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, що вчиняється посадовими особами Національної поліції, становлять такі складові оперативно-розшукової характеристики: (1) факт розкрадання та кваліфікація дій за ст. 191 КК України (критеріями, що дозволяють виокремити такі прояви злочинності є: корислива мотивація; постійний характер злочинної діяльності фор-

мами якої є привласнення, розтрата, зловживання службовим становищем; (2) посадова особа органів і підрозділів Національної поліції України, яка наділена державно-владними повноваженнями до виконання службових обов'язків (особисті дані, можливість та мета їх дій, співучасть, організованість та ін.); (3) фактори, що безпосередньо не впливають на вчинення розкрадань, але, у своїй сукупності сприяють оперативно-значимій поведінці (головний – корупція); (4) оперативно-значима поведінка, що характеризується типовими способами вчинення (вибір предмета посягання; формування складу злочинної групи; дії пов'язані з маніпуляцією предметом закупівлі та умовами постачання, з порушенням принципів конкурентності та прозорості тендеру, з фальсифікацією документів і результатів виконання договорів; підшукування каналів збуту та реалізації викраденого) й маскуванню розкрадання.

Література

1. Луцак С. Г. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, що вчиняються поліцейськими. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 209–213.
2. Бардачов В. В. Злочини у сфері службової діяльності, що вчиняють працівники патрульної поліції як об'єкт кримінологічного дослідження. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 5. С. 216–222.
3. Грібов М. Л. Оперативно-розшукова характеристика розбоїв, що вчиняються організованими злочинними формуваннями. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2014. № 2(10). С. 1–13.
4. Бех О. В. Оперативно-розшукова характеристика злочинів у сфері службової діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 173–182.
5. Цуркан К. А., Ніколаюк С. І. Оперативно-розшукова характеристика злочинів, що вчинюються на ринку зерна. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 2. С. 124–135.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
7. Петров В. І. Об'єктивна сторона привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 4. С. 177–181.
8. Розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, вчиненого в умовах воєнного стану / Юсупов В. В., Антошук А. О., Бурлака В. В. та ін. : метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. 100 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін., за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
10. Про Національну поліцію : Закон від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

11. Боднар В. Є. Типологія працівників Національної поліції України, що вчиняють злочини у сфері службової діяльності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 5. С. 34–39.

12. Мартиненко В. О. Особливості кримінальної відповідальності за зловживання владою або службовим становищем, що вчиняють державні службовці. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3(104). С. 118–132.

13. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

14. Гора І. В. Поняття способу вчинення злочину та його визначення в розкритті та розслідуванні. *Закон і життя*. 2012. № 9. С. 32–35.

Анотація

Шаповаленко Є. В., Оніщук А. А. Оперативно-розшукова характеристика привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, що вчиняється посадовими особами Національної поліції. – Стаття.

Стаття присвячена оперативно-розшуковій характеристиці привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, що вчиняється посадовими особами Національної поліції як інформаційно-пізнавальної моделі, яка містить дані про оперативно значущі елементи корупційно-майнового кримінального протиправного діяння вчиненого особою наділеною державно-владними повноваженнями до виконання службових обов'язків, що здебільшого впливають на виявлення та документування кримінальних правопорушень й виконання завдань кримінального провадження передбачених (наступний етап).

Автором досліджено особливості вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 Кримінального кодексу України, посадовими особами Національної поліції. Виокремлено три основні форми: привласнення, розтрата та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Підкреслено їх відмінності – у характері незаконного розпорядження ввіреним майном, можливості його відшкодування та специфіці кримінально-правових наслідків. Установлено, що найбільш шкідливими до вчинення таких правопорушень є працівники матеріально-технічного забезпечення, фінансово-економічних служб та окремі посадовці, які управляють вилученим майном. В умовах воєнного стану зростає кількість посягань на ресурси, призначені для оборонних потреб і гуманітарної допомоги, що супроводжуються фальсифікацією документів та маніпуляціями з обліковими даними. Аналіз матеріалів кримінальних проваджень свідчить, що більшість кримінальних правопорушень вчиняються у групі поліцейських. Виявлено системність таких злочинів у сфері публічних закупівель, найпоширенішими формами є постачання товарів неналежної якості, маніпуляції тендерною документацією, дроблення предметів закупівель, дроблення актів виконаних робіт, змови учасників торгів.

Зроблено висновок, що протидія службовим розкраданням у системі Національної поліції потребує комплексного оперативно-розшукового супроводження з боку Державного бюро розслідувань, активного застосування гласних і негласних заходів, а також міжви-

домчої взаємодії з контролюючими органами, особливо з огляду на ризики зловживань у період воєнного стану.

Ключові слова: привласнення, розтрата, майно, корупція, посадова особа, Національна поліція України, кримінальне правопорушення, оперативно-розшукова діяльність, протидія, оперативні підрозділи, Державне бюро розслідувань, оперативно-розшукова характеристика.

Summary

Shapovalenko E. V., Onishchuk A. A. Operational and search characteristics of the misappropriation, embezzlement, or taking possession of property through abuse of official position committed by officials of the National police. – Article.

The article is dedicated to the Operational and Search Characteristics of the misappropriation, embezzlement, or taking possession of property through abuse of official position committed by officials of the National Police. This characteristic is viewed as an information and cognitive model that contains data on the operationally significant elements of corrupt property-related criminal misconduct committed by an individual vested with state power and authority for the performance of official duties. These elements largely influence the detection and documentation of criminal offenses and the execution of the tasks stipulated by criminal proceedings (the next stage).

The author examines the specifics of criminal offenses provided for by Article 191 of the Criminal Code of Ukraine committed by National Police officials. Three main forms are identified: misappropriation, embezzlement, and taking possession of property through abuse of official position. Their differences are highlighted – in the nature of the illegal disposal of entrusted property, the possibility of compensation, and the specifics of criminal legal consequences. It is established that employees of the material and technical support, financial and economic services, and certain officials managing seized property are the most prone to committing such offenses. Under the conditions of martial law, the number of infringements on resources intended for defense needs and humanitarian aid is increasing, often accompanied by the falsification of documents and manipulation of accounting data. The analysis of criminal proceedings materials indicates that the majority of these criminal offenses are committed by a group of police officers. Systemic criminality is revealed in the field of public procurement, where the most common forms include the supply of goods of inadequate quality, manipulation of tender documentation, splitting of procurement items, forgery of acts of performed work, and collusion among bidders.

It is concluded that countering official theft within the National Police system requires comprehensive operational and search support from the State Bureau of Investigation (SBI), the active application of both overt and covert measures, as well as interagency cooperation with supervisory bodies, especially considering the risks of abuse during a period of martial law.

Key words: Misappropriation, embezzlement, property, corruption, official, National Police of Ukraine, criminal offense, operational and search.

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 24.12.2025